

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Heerlen op 7 maart 1972

Dr. Dijkstra verwelkomt de vele aanwezigen en vertoont een *Amaryllis* met aan de top van een van de bloemkroonbladeren twee helmhokjes. Kelk- en kroonbladeren, meeldraden en stamper(s) zijn alle afgeleide bladeren. Af en toe kan men in een bloem enkele groene bladeren (vergroening) opmerken. Ook bloembladeren, meeldraden en stamper kunnen overgangen vertonen. Bij soorten, die een groot aantal bloembladeren en meeldraden bezitten, komt dit algemeen voor. Bijvoorbeeld bij de waterlelie is er een geleidelijke overgang tussen bloembladeren en meeldraden waar te nemen. Bij *Amaryllis* met slechts 6 bloembladeren zal het wel een grote uitzondering zijn.

Verder vertelt Dr. Dijkstra dat er dit jaar op 1 maart reeds koolmezen aan het nestelen waren; andere hem bekende vroege data zijn 15 en 16 april.

Een dame uit het gezelschap heeft een zeer decoratief stukje natuur meegebracht: een tak met vruchten van de *Nicandra*. De heer van Geel merkt op dat deze plant van origine uit Peru komt en behoort tot de familie der Nachtschaden evenals de tomaat, de tabak en de lampionplant. Deze laatste heeft om de besvrucht een vergroeidbladige kelk, die fraai oranje gekleurd is. *Nicandra* heeft om de vrucht losbladige, hartvormige, groene kelkbladeren. De vruchstelen zijn sterk omgebogen. De plant is, in tegenstelling tot de overblijvende lampionplant, eenjarig en wordt in Limburg adventief aan de Maaskant aangetroffen.

Volgens Dr. Bruna is de Steenuil in Benzenrade en omgeving vrijwel uitgestorven. Iemand aldaar verhaalde hem hoe deze winter een oude boomgaard werd gekapt. Dezelfde avond was er groot rumoer in het duivenhok. Een steenuil probeerde daar binnen te dringen. Door de man, in woede ontstoken, werd hij met een steen doodgegooid. „De volgende morgen had ik er spijt van” zei hij tot slot van deze trieste geschiedenis.

Daarna houdt de heer Bult een korte inleiding over

de Camarque, voordat hij de dia's vertoont, die hij uitvoerig toelicht.

te Heerlen op 4 april 1972

Na de opening van de vergadering door Dr. Dijkstra volgen een aantal mededelingen, deels aan de hand van meegebrachte voorwerpen, van de aanwezigen.

Dr. Dijkstra bericht dat in de crisisjaren in Drenthe veel bossen werden gekapt en z.g. woeste gronden werden ontgonnen. Hierbij werden de stobben uit de grond gehaald en verwijderd door ze op de meest gemakkelijke wijze op de grens van het perceel op te stapelen. Ook al het verdere onbruikbare materiaal werd daar naar toe gebracht. Sommige van de stronken liepen uit, de rest verteerde. Iedere herfst werd onbruikbaar materiaal van de akker in de omwalling gedeponeerd. De flora werd er door aanvoer van zaden door vogels en de wind verrijkt, terwijl de fauna er een goed onderkomen vond.

Op deze manier zal in vroeger eeuwen ook wel te werk gegaan zijn. De omwallingen dienden dus niet zo zeer als omheining of afscherming, maar wel als plaats waar men het afval gemakkelijk kwijt kon.

Hierna toont de heer van Geel enkele gallen. In de eerste plaats een gal veroorzaakt door de galmijt *Phytoptus triradiatus* op de wilg *Salix fragilis*. Het betreft hier een heksenbezemachtige woekering van de katjes waarbij de bloembekleedselen zijn vergroot en adventiefknoppen zijn uitgegroeid tot sterk verkorte takjes. Op vrij veel plaatsen in Zuid Limburg kunnen we deze gallen soms massaal aantreffen. (Ook op *Salix alba* en *Salix fragilis*). Soms worden ook de bladknoppen geïnfecteerd. We kunnen in de komende tijd de nieuwe gallen in hun ontwikkeling observeren. De tweede gal is een stengelgal op de akkerdistel door de galvlieg *Euribia cardui*. In het gallenboek van Prof. Dr. W.M. Docters van Leeuwen staat het voorkomen van deze gal niet voor Limburg vermeld. De spoelvormige gal kan tot 50 mm lang worden. De galvlieg zelf werd door J. Swammerdam in zijn *Biblia naturae* eierlegend afgebeeld.

Vervolgens toont Dr. Bruna een takje van een bloeiende haagbeuk (*Carpinus betulus*) met mannelijke

en vrouwelijke katjes. Deze tot de napjesdragers behorende boom komt op allerlei plaatsen in Zuid Limburg in het wild, alsook als haag, voor. Kenmerkend voor het vroege voorjaar is dat de boom nu, begin april, al in blad komt, terwijl dit volgens „Wilde planten” deel I normaal pas in mei het geval is. Het hout is bijna wit, hard, vast en taai en heeft een fijne structuur. Dit laatste tengevolge van de langzame groei. Het hout wordt ook wel „witboek” (wit beuken) genoemd. Het geeft vrijwel geen splinters en wordt gebruikt voor snijwerk (kandelaars) en de dikke stukken voor hakblokken in slagerijen. Jaarringen zijn moeilijk te zien maar kunnen duidelijk worden gemaakt door vlaksnijden en insmeren met teakolie. Het gewone beukenhout heeft veel duidelijker mergstralen.

Op 4 maart nam Dr. Bruna boven de Benzenrader vijver een kleine vleermuis waar, in de middag bij zacht, zonnig weer na de koude periode. Het diertje was aan het jagen (muggen) en tippte eenmaal het water aan (drinken?).

Naar aanleiding van de mededeling van mej. Blankevoort op de vergadering van 1 febr. l.l. kwam een reactie binnen van dokter Loterijman uit Winthoven:

„Op blz. 19 van het Natuurhistorisch Maandblad, dat ik nog steeds met veel interesse lees, stond de vermelding, dat U de noordelijke vorm van de staartmees *Aegithalos caudatus caudatus* signaleerd had; het dier had een witte kop. Bij het lezen hiervan schoot me te binnen, dat ik in mijn Limburgse tijd een zelfde waarneming deed, waaraan de nodige problematiek verbonden was. Dit was wel te begrijpen, daar de „Vogelgids”, ook in haar tiende druk, vermeldt: de noordelijke vorm *Aegithalos caudatus caudatus* heeft zuiver witte kop, hals en onderdelen. O. Kleinschmidt: „Die Singvögel der Heimat” beeldt op pag. 100, Tafel 100, een serie staartmezen af, waaronder één zeer licht exemplaar met zuiver witte kop uit O. Pruisen. Toen ik op 13 oktober 1946 bij Beersdal een troepje staartmezen zag, waartussen enige met zuiver witte kop, heb ik hierover met burgemeester P. A. Hens gecorrespondeerd. Deze

maakte mij er op attent, dat de waargenomen ex. niet tot de subspecies *Ae. caudatus caudatus* behoorden, maar „witte variëteiten van de W. Europese vorm” waren. Wanneer U de Avifauna der Nederlandse Provincie Limburg door P. A. Hens opslaat, vindt U ditzelfde terug onder nr. 51 Genus: *Aegithalos* Herm. 1804. Hij vermeldt daar: „Er komen zowel bij de mannelijke exemplaren als bij de vrouwelijke exemplaren alle overgangen voor van zwaargestreep-te tot zuiver witte koppen. Deze laatsten evenwel het minst talrijk. Na 1946 zijn door mij nog ettelijke „Witkoppen” gezien, welke ik op gezag van Hens als variëteiten van de Westeuropese vorm beschouwd heb. Het leek me van belang U dit te schrijven. Wilt U de leden dan ook mijn hartelijke groeten overbrengen?”

Mej. Blankevoort vermoedt trouwens dat ook de op dezelfde blz. 19 vermelde goudvink eveneens van het noordelijke type is, wat de waarneming interessanter maakt.

Het volgende deel van de avond wordt gebruikt voor het tonen van dia's. Van Dr. Bruna opnamen van de roekenkolonie aan de rand van het Aambos, diverse voorjaarsplanten waaronder een *Rhododendron praecox* op 8 maart in bloei met bezoek van wilde bij (bij 10° C.) en tot slot een merel die een wit-geblokt verenkleed heeft.

Hierna komt de hoofdschotel van de avond n.l. de dia's van de heer Friedericy over zijn rondreis door Amerika met het bezoek aan diverse natuurreservaten en natuurgebieden.

Door de aanwezigen wordt de mededeling van de spreker, dat hij over nog meer dia's beschikt en bereid is deze een volgende keer te tonen, met enthousiasme en een applaus begroet.

te Maastricht op 6 april 1972

Na opening van de vergadering, deelt de voorzitter het overlijden mede van de heer Mr. A. Hustinx te Roermond, die vooral bekendheid heeft gekregen door zijn uitstekende lezingen met films, o.m. over Ceylon, enige jaren geleden voor het genootschap gehouden.

Vervolgens vermeldt hij dat de heer A. van der Kruk te Heerlen door de vereniging van Belgische oudstrijders de onderscheiding „La Croix du Combattant de l'Europe” verleend is voor zijn speciale verdienste als verdediger van de afsluitdijk in de meidagen van 1940.

De jaarvergadering zal gehouden worden in Heythuysen op zondag 18 juni met in de namiddag een wandeling door het Leudal. In deze streek is een aantal jonge mensen zeer actief bezig voor het behoud van het natuurschoon wat bedreigd wordt door het feit dat dit gebied voor recreatie-doeleinden bestemd is.

Het bestuur heeft besloten de herdenking van de honderdste geboortedag van rector Cremers, oprichter van het Natuurhistorisch Genootschap, te doen samenvallen met de viering van het 60 jarig bestaan van het museum op 1 en 2 juni 1973. Een commissie ter uitwerking van de plannen is benoemd.

De heer V. Janssen geeft de resultaten weer van een onderzoek van een tiental nestkastjes in een reservaatje bij de Berghofweide onder Wylré over de laatste 3 jaar:

uitgevlogen jonge vogels in	1969	1970	1971
kuifmees	32	56	29
koolmees	15	—	28
pimpelmees	—	30	16
matkopmees	—	—	6
zwarte mees	15	23	—

De heer Kemp noemt het resultaat een frappant succes, maar adviseert vooral kastjes te hangen met een vliegopening van max. 28 mm doorsnee, z.g. selectiefkastjes, ter voorkoming dat ringmussen en koolmezen er bezit van nemen. De koolmees en ringmus, die nog op voldoende andere plaatsen terecht kunnen, zijn onverdraagzaam waar het kleinere soorten mezen betreft en beletten deze bezit te nemen van kastjes met een grotere opening. In aansluiting hierop zegt de heer Essers nog te wachten op nestkastgegevens van de Kattenberg. De heer Gijtenbeek merkt nog op dat rond de Schiepersberg regelmatig nestkastonderzoeken plaats hebben.

De heer Essers toont vervolgens uit zijn herbarium

een prachtige collectie paardestaarten, alle gevonden langs de interessante hellingen van het Albert kanaal; de verscheidenheid in soorten en de artistieke presentatie oogsten veel bewondering.

De heer van Noorden vermeldt het massaal voorkomen van de pharaomier (*Monomorium pharaonis* L.) in een studentenflat te Nijmegen. De voorzitter is hierover de laatste tijd meermalen officieel geraadpleegd en zegt dat in vele nieuwbouwflats door het hele land deze miersoort voorkomt; hij houdt zich op in het synthetische isolatiemateriaal door de gelijkmatige temperatuur. Deze soort heeft duizenden koninginnen die voor een enorme vermenigvuldiging zorgen. Normale insektenbestrijdingsmiddelen helpen niet, alleen afdoende is afbraak van het gebouw, aldus het advies van deze myrmecoloog van professie. De heer Bouchoms toont een exemplaar van de kruisbladige wolfsmelk, welke volgens volksgebruik nogal eens tegen woelmuizen wordt aangeplant.

Mevrouw Leunissen laat het nest van de grauwe vliegenvanger zien, gebouwd in een halve cocosnoot, die in de wintermaanden als voederplaats voor de vogels in haar tuin heeft gediend. Ook toont zij een aantal foto's van dit geslaagde broedsel. Kleurendia's hiervan zal zij een volgende keer vertonen.

De heer Essers meldt de vondst van 3 dode ransuilen op verschillende plaatsen deze winter. Gelet op de zachte winter zonder sneeuw, waardoor honger als doodsoorzaak uitgesloten moet worden geacht, wordt gedacht aan het eten van vergiftigde prooidieren (muizen e.d.).

Op een vraag van de heer Gijtenbeek hoe het mogelijk is dat balken van het Expo-gebouw in Bunde na zoveel jaren nog aangetast blijken door de larven van de boktor, zegt de voorzitter dat het ontwikkelingsstadium van larven tot wel 20 jaar kan stagneren al naar gelang de toestand van het hout. Men kende dit verschijnsel in de middeleeuwen al en daarom liet men toen gekapte boomstammen soms langer dan 3 jaren in het water liggen, alvorens ze te bewerken.